Maria Piechocka

Koszty środowiskowej pomocy społecznej w okresie transformacji na przykładzie lokalnym

Wstęp

Pomoc społeczna, jako najstarsza funkcja socjalna państwa, jest ściśle powiązana z sytuacją polityczną i gospodarczą kraju. W Polsce do roku 1990 realizowana była na podstawie ustawy o opiece społecznej z 1923 roku[1]. Był to jedyny akt prawny najwyższej rangi, który wyznaczał zadania i miejsce opieki społecznej w polityce socjalnej państwa.

Faktyczne funkcjonowanie opieki społecznej w trakcie jej obowiązywania było regulowane aktami niższej rangi – rozporządzeniami Rady Ministrów. Ustawa o opiece społecznej stworzona w warunkach Polski po odzyskaniu niepodległości była aktem nowatorskim. Jednakże, w obliczu potrzeb lat 90., okazała się aktem przestarzałym, nieskutecznym. Jej niedoskonałość w nowej rzeczywistości polegała przede wszystkim na braku określenia praw obywateli, obowiązków państwa wobec samej polityki społecznej, braku odpowiedzialności za jej wykonawstwo i jednoznacznego określenia źródeł finansowania.

Można dyskutować czy konieczność tworzenia nowoczesnego, dostosowanego do realiów rzeczywistości systemu pomocy społecznej była potrzebą zmian jakościowych w omawianym zakresie, czy też koniecznością umniejszania dolegliwości skutków procesu transformacji polskiej gospodarki, jak i wszelkich „ nieudanych" decyzji politycznych i gospodarczych kolejno zmieniających się elit rządzących.

Na przykład dokonywane zmiany w systemie ubezpieczeniowym (weryfikacja świadczeń rentowych, wcześniej przyznanych w ochronie przed bezrobociem

[1] Ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 roku o opiece społecznej (DzU nr 92, poz. 726).

– świadczeń obligatoryjnych), spowodowały przerzucenie ciężaru łagodzenia skutków tych pociągnięć na świadczenia o charakterze uznaniowym – pomoc społeczną. Faktem jest, że po upływie 67 lat, w listopadzie 1990 roku, pojawił się nowy akt prawny – ustawa o pomocy społecznej[2], która jednoznacznie określiła podległość resortową, reorganizację poszczególnych ogniw systemu, odpowiedzialność państwa, samorządów lokalnych i zasady finansowania pomocy społecznej.

Pomoc społeczna stała się instytucją polityki socjalnej państwa, której głównym celem jest współorganizowanie:

– warunków do zaspokajania niezbędnych potrzeb życiowych;
– warunków bytowania odpowiadających godności człowieka, osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, której sami, przy wykorzystaniu własnych sił i środków nie są w stanie pokonać;
– warunków do życiowego usamodzielniania się;
– zapobiegania w miarę możliwości sytuacji określonych wyżej.

Specyfika świadczeń pomocy społecznej polega na tym, iż w odróżnieniu od świadczeń ubezpieczeniowych, zaopatrzeniowych – mają one charakter uznaniowy i nie podlegają roszczeniom.

Okres 12 lat obowiązywania ustawy o pomocy społecznej (wielokrotnie już nowelizowanej) stwarza możliwość dokonania wstępnej oceny działania systemu, celem udzielania odpowiedzi na pytania: Na ile system się sprawdził? Gdzie występują słabe jego punkty? Jaką rolę pełni w sektorze świadczeń socjalnych państwa? Jak przedstawia się poziom satysfakcji podopiecznych i jakie koszty za sobą pociąga? By uzyskać odpowiedź na postawione pytania, przeprowadziłam badania w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Rakoniewicach, miejscowości położonej w zachodniej części Wielkopolski.

Ośmioletni okres pracy w podobnym Ośrodku Pomocy Społecznej, uzyskana wiedza, doświadczenie, znajomość specyfiki mniejszych społeczności ułatwiły prowadzenie badań. Badania prowadziłam od stycznia 2001 roku – do kwietnia 2002. Badania oparłam na analizie dokumentacji sprawozdawczej prowadzonej w ośrodku pomocy społecznej, danych statystycznych GUS, wynikach ankiet przeprowadzonych wśród podopiecznych, pracowników ośrodka pomocy społecznych i radnych gminy. Kryterium doboru grupy badawczej było jedno – podopieczny OPS korzystający z pomocy społecznej w latach 1991–2000.

Jak wynika z poniższych tabel, teren objęty działaniem badanego OPS, jest terenem typowo rolniczym, zajmuje obszar 20 115 ha, z czego 10 484 ha stanowią użytki rolne. Na 11 639 mieszkańców – 8 814 osób (co stanowi 76% ogółu ludności) zamieszkuje na wsi. Wiek przedprodukcyjny stanowi grupa 31% ogółu ludności, wiek poprodukcyjny 12%. 56% ogółu ludności to grupa osób w wieku produkcyjnym, z czego 30% to mężczyźni.

[2] Ustawa z dnia 29 listopada 1990 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity DzU z 1993 r. nr 13, poz 60).

Przyrost ludności, przy uwzględnieniu przyrostu naturalnego, migracji zewnętrznych i wewnętrznych, jest niewielki. Jak wskazuje tabela nr 2 na przestrzeni dziesięciu lat wyniósł on w liczbach bezwzględnych 249 osób.

Tabela 1. Struktura demograficzna (stan na 31 XII 1999 roku)

RAKONIEWICE		Razem	Wiek przedprodukcyjny				Wiek produkcyjny			Wiek poprodukcyjny	
			0–2	3–6	7–14	15–17	ogółem	18–64	18–59	ogółem	65 i więcej
								Mężczyźni	kobiety		Mężczyźni
	11 639	3 684	476	180	1 735	678	6 554	3 492	3 062	1 401	456
M	2 825	853	99	615	403	171	1 661	866	795	311	81
W	8 814	2 831	377	449	1 332	507	4 893	2 626	2 267	1 090	375

Opracowano na podstawie *Ważniejsze dane o powiatach i gminach województwa wielkopolskiego*, Urząd Statystyczny Poznań 2000 (M – miasto, W – wieś).

Struktura demograficzna, rynek pracy, dochody gminy stanowią grupę czynników wywierających znaczny wpływ na zamożność danego terenu, a tym samym kreują oblicze instytucji jaką jest pomoc społeczna.

Analiza powyższego zestawienia wskazuje, że na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia:

– Nastąpił niewielki wzrost liczby ludności. W liczbach bezwzględnych wyniósł on 249 osób. Sytuacja taka spowodowana jest utrzymującym się systematycznym spadkiem urodzeń, zjawiskiem charakterystycznym nie tylko dla tego terenu, ale i całego kraju. Dla każdej społeczności jest to wskaźnik niepokojący, który w niedalekiej przyszłości może oznaczać zmniejszenie liczby dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. W skali kraju może powodować zjawisko braku zastępowalności pokoleń.

– Utrzymywał się systematyczny wzrost liczby gospodarstw domowych objętych świadczeniami pomocy społecznej. Na terenie gminy liczącej ogółem 2 928 gospodarstw domowych w roku 1991 z pomocy społecznej korzystało 173 gospodarstw, a w roku 2000 już 351 gospodarstw.

– Wraz ze wzrostem liczby gospodarstw, co jest zjawiskiem naturalnym, wzrastała liczba osób objętych pomocą. W roku 1991 ze świadczeń korzystało 326 osób, a w roku 2000 – 1576 osób (co oznacza prawie 5-krotny wzrost liczby korzystających). Wielkość gospodarstw domowych objętych pomocą w roku 2000 wynosiła przeciętnie 4–5 osób w rodzinie.

– Wzrost liczby gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej kształtował dwa następne wskaźniki, wykazujące także tendencje

Tabela 2. Pomoc społeczna – cechy charakterystyczne okresu przemian ustrojowych

		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Liczba mieszkańców ogółem		11 504	11 504	11 733	11 742	11 735	11 725	11 656	11 639	11 666	11 753
Liczby osób objętych pomocą		326	370	1 358	2 102	2 070	1 954	1 540	1 592	1 609	1 576
Co która osoba korzystała z pomocy społecznej niezależnie od rodzaju, formy i źródła finansowania		35	31	9	6	9	6	9	8	8	8
Procent udziału osób korzystających z pomocy społecznej		3%	3%	3%	12%	18%	16%	13%	14%	14%	13%
Dynamika wzrostu liczby gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną niezależnie od rodzaju, formy i źródła finansowania	2928 liczba gospodarstw domowych* spis powszechny	173	237	356	461	575	393	335	356	362	351
Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby		25	33	21	68	36	49	43	49	68	18
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.		36	145	61	52	178	157	91	32	58	98
Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia.		18	89	98	103	74	62	68	76	64	43
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.		33	11	10	56	92	76	136	139	138	156
Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, gdzie przyczyną była wielodzietność (4 i więcej dzieci).		65	84	69	100	83	51	93	98	94	95
Liczba rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej		30	46	28	29	24	24	31	33	31	34
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej w latach, gdzie przyczyną udzielonej pomocy była ochrona macierzyństwa (od czasu wejścia w życie rozporządzenia z dnia 16 października 1993 – w sprawie pomocy dla kobiety ciężarnej i wychowującej dziecko				84	196	145	87	96	106	117	79
Urodzenia żywe				210	214	195	173	164	160	166	153

Opracowanie własne na podstawie *Dokonania pomocy społecznej w Wielkopolsce w latach 1990-1996* oraz danych sprawozdawczych badanego ośrodka pomocy społecznej.

wzrostowe, a mianowicie wskaźnik informujący o tym, co która osoba objęta była pomocą społeczną i ile procent całej populacji z tej pomocy korzystało.

Pierwsze 3 lata dotyczyły 3% populacji objętej pomocą społeczną, lata 1994, 1995, 1996 osiągnęły najwyższe wskaźniki, sięgające 19–18% populacji, lata 1997–2000 z kolei charakteryzowały się tendencją spadkową, kształtującą się w granicy 13–14% populacji. Tendencja wzrostowa utrzymująca się w ww. wskaźnikach do roku 1996 ma swoje uwarunkowania.

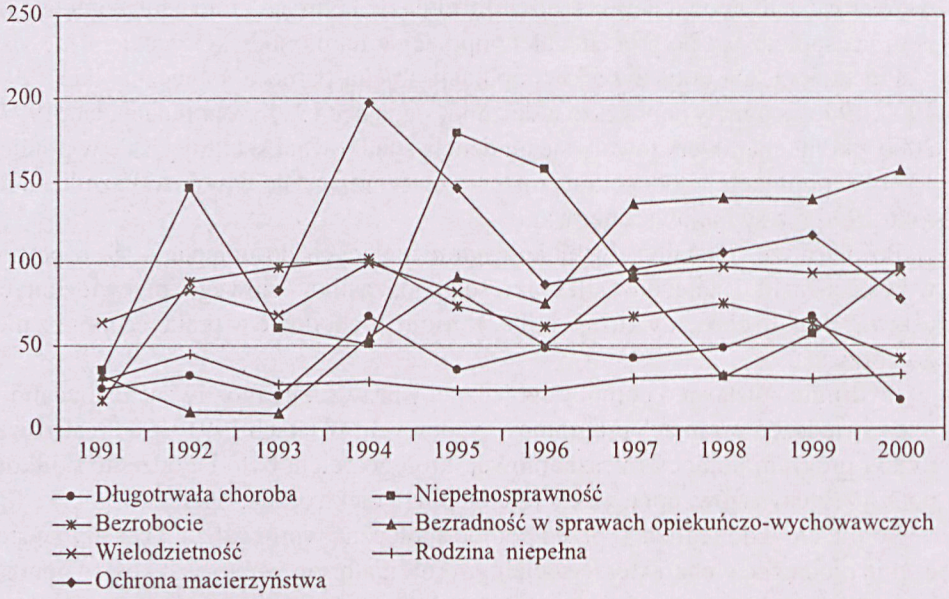
Po pierwsze – katalog dysfunkcji uprawniających do ubiegania się o pomoc w postaci zasiłku stałego, zasiłku okresowego, zasiłku celowego, przewidzianych ustawą sprawił, że każdy kto spełnił kryterium dochodowe w praktyce mógł z niego korzystać.

Po drugie – ustawa o pomocy społecznej wprowadziła możliwość realizacji innych świadczeń w ramach programów rządowych. W latach 1991–1993 realizowany był program pomocy mieszkaniowej, którego celem było łagodzenie skutków podwyżek czynszów, opłat za energię cieplną i elektryczną, opłat za wodę.

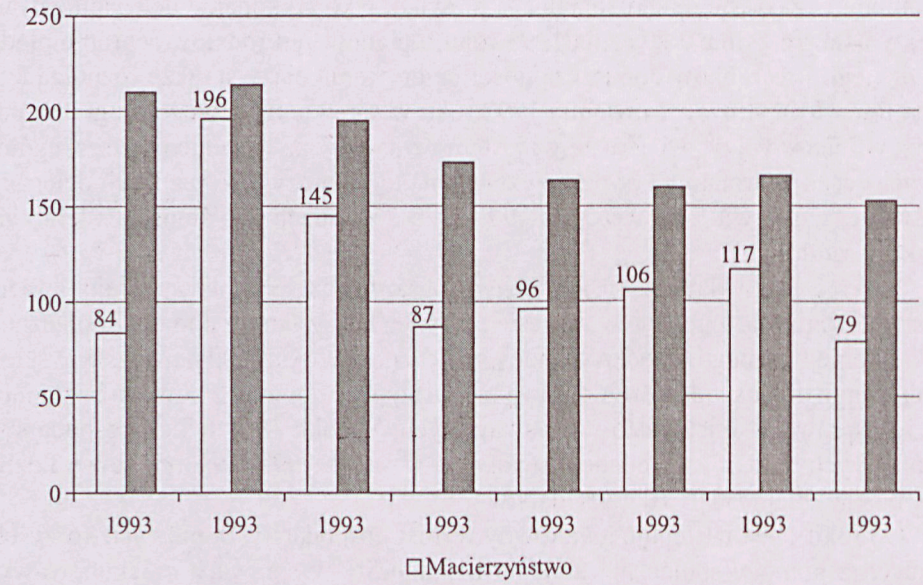
Po trzecie – do realizacji przez pomoc społeczną wprowadzone zostały świadczenia pieniężne o charakterze socjalnym (obligatoryjne – których koszty ponosił budżet państwa), a których obowiązek realizacji nie wynikał z ustawy o pomocy społecznej, lecz z realizacji delegacji zawartych w innych ustawach. Dotyczy to rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1993 r. w sprawie określenia zasad i form oraz trybu udzielania kobietom w ciąży oraz wychowującym dziecko pomocy w zakresie opieki socjalnej i prawnej, jako wykonanie delegacji zawartej w ustawie z dnia 7 stycznia 1993 roku o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunków dopuszczalności przerywania ciąży, a także rozporządzenia Rady Ministrów z 7 kwietnia 1992 roku w sprawie rządowego programu pomocy finansowej w związku ze wzrostem wydatków na leczenie oraz szczegółowych zasad, warunków i trybu przyznawania tej pomocy jako realizacji delegacji zawartej w ustawie z 27 września 1991 roku o zasadach odpłatności za leki i artykuły sanitarne.

Wykres 1. i wykres 2. są graficznym obrazem części tabeli nr 2, dotyczącej kształtowania się tendencji w zakresie przyczyn korzystania z pomocy społecznej. Na terenie badanego ośrodka pomocy społecznej w roku 2000 najwyższy wskaźnik osiągnęły gospodarstwa domowe korzystające z pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W roku 1991 takich gospodarstw domowych było 33, z tendencją spadkową w latach 1992, 1993 gdzie ich liczba wynosiła kolejno: 11 i 10 gospodarstw.

Od roku 1994 następuje gwałtowny wzrost gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, o cechach systematycznego przyrostu w latach następnych. Jest to wskaźnik bardzo niepokojący, sygnalizujący fakt, iż aż 50% z ogółu 351 gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w roku 2000 ma proble-



Wykres 1. Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej na terenie miasta i gminy Rakoniewice w latach 1991–2000



Wykres 2. Gospodarstwa domowe korzystajace z pomocy społecznej z tytułu ochrony macierzyństwa w latach 1993–2000 na terenie miasta i gminy Rakoniewice – stosunku do ogólnej liczby urodzeń w danym roku

my w sprawach rodzinnych i wychowawczych. Gospodarstwa domowe, w których występowała niepełnosprawność stanowiły 28%, a 27% to rodziny wielodzietne (4 i więcej dzieci). Bezrobocie jako przyczyna korzystania z pomocy społecznej najwyższe wskaźniki dla tego terenu osiągnęło w latach 1993, 1994 – kolejno 98, gospodarstw, 103 gospodarstwa. W latach 1995 – do 2000 pojawia się powolna tendencja spadkowa – 48 gospodarstw domowych w końcu roku 2000.

Powyższe wskazuje, że z pomocy społecznej, wraz z rozwojem procesów transformacyjnych korzystają rodziny najsłabsze, coraz częściej bezradne w nowej rzeczywistości, z niepełnosprawnością, chociażby jednego członka rodziny, wielodzietne, oraz te w których występuje problem bezrobocia.

Drugi z kolei wykres obrazuje efektywność wykorzystania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1993 roku – w sprawie określenia zasad i form oraz trybu udzielania kobietom w ciąży oraz wychowującym dziecko pomocy w zakresie opieki socjalnej i prawnej. W roku 1994 dokonano nowelizacji ww. rozporządzenia[3], ograniczając czas wypłaty świadczeń z 12 miesięcy do 4 miesięcy (od 8 miesiąca ciąży do 2 miesiąca życia dziecka). Następna nowelizacja ww. rozporządzenia[4], widoczna w kosztach pomocy społecznej, dostosowała zarówno kryteria dochodowe uprawniające do korzystania z tej formy pomocy, jak i jej wysokość (kwotowo) do zasad przyjętych w nowelizowanej ustawie o pomocy społecznej[5].

1. Koszty pomocy społecznej – okresu transformacji

Na koszty pomocy społecznej należy spojrzeć w perspektywie dwóch poziomów:

1) kosztów wymiernych – mierzonych w pieniądzu,

2) kosztów niewymiernych – których wartość na dzień dzisiejszy jest trudna do określenia. Skutki tej grupy kosztów będą owocowały w przyszłości. Będą to skutki negatywne, mające swe odbicie w kondycji psycho-społecznej, a także ekonomicznej naszego społeczeństwa, być może już następnego pokolenia.

Koszty wymierne

Realizacja świadczeń zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej, świadczeń nie wynikających z ww. cyt. ustawy o charakterze socjalnym oraz programów rządowych w pierwszych latach transformacji wykazała, że w przyjętych zasadach

[3] DzU nr 44 z 1994 r., poz. 172.

[4] DzU nr 123 z 1996 r., poz. 577.

[5] DzU nr 100, poz.459 i nr 147, poz. 687 z 1996 r.

ich realizacji nie przewidziano rzeczywistych warunków społeczno-gospodarczych, a przede wszystkim rozmiaru potrzeb, będących wynikiem dokonujących się przemian. Nieprzewidziane wcześniej obciążenie budżetu państwa, w konsekwencji niemożność wywiązywania się (z powodu niewystarczających środków) ze zobowiązań, wymusiły konieczność modernizacji zasad.

Wprowadzane zmiany dotyczyły przede wszystkim:

- dostosowania kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń,
- wysokości przyznawanych zasiłków,
- czasokresu ich wypłacania.

W pierwszych latach obowiązywania ustawy pojawiły się także regulacje prawne(np. zasiłki refundujące koszty zakupu leków), które ze względu na z góry postawione zbyt ostre kryteria dochodowe i zasady ich realizacji spowodowały marginalne możliwości korzystania z tej formy pomocy. Istnienie „przepisu dla przepisu".

Odnotować należy także fakt, że obok świadczeń pieniężnych, o charakterze biernym ustawa wskazywała także formy wspierania możliwości uaktywniania podopiecznego. Było to świadczenie dla rodzin chcących usamodzielnić się gospodarczo. Wobec trudności realizacji tego świadczenia(ograniczone możliwości kontroli jego przyznawania), pierwotnie należącego do kompetencji administracji rządowej, przesunięto je do zadań własnych gmin. Wśród zadań ta forma pomocy nie była rozwijana,wręcz zanikała. Wobec takiego faktu Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej uchylono, nie dając delegacji gminie.

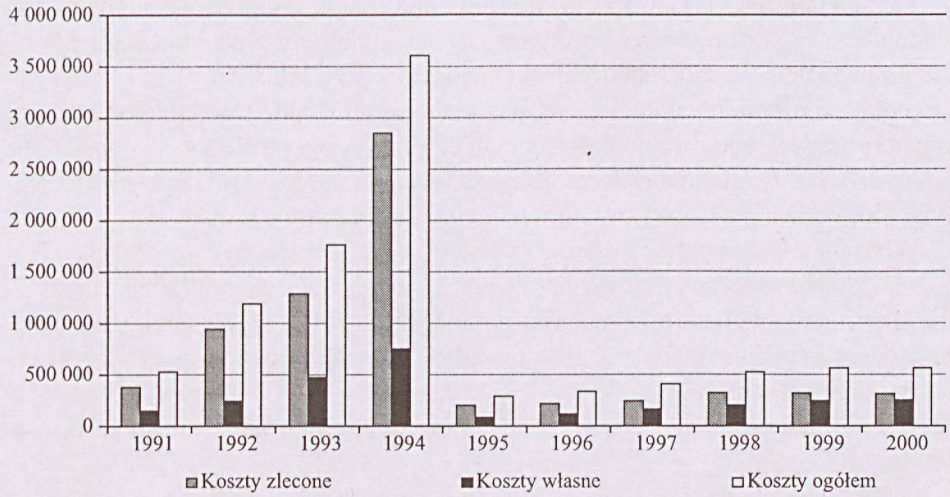
Przepływ strumienia pieniądza na środowiskową pomoc społeczną na przykładzie lokalnej społeczności przedstawia tabela nr 3, a poniżej wykres, obrazujący graficznie sytuację w omawianym zakresie

Tabela 3. Koszty poniesione na środowiskową pomoc społeczną w latach 1991–2000 na przykładzie badanego ośrodka pomocy społecznej

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Koszty zlecone	381 157	948 000	1 290 000	2 856 560	202 993	220 587	243 530	321 188	316 063	312 053
Koszty własne	149 303	242 000	473 800	750 000	87 242	115 008	165 694	204 204	247 960	250 053
Koszty ogółem	530 400	1 190 000	1 763 800	3 606 500	290 235	335 595	409 224	525 392	564 023	562 786

Opracowanie własne: „Dokonania województwa poznańskiego w obszarze pomocy społecznej w latach 1990–1998 i strategia działań do roku 2010" oraz na podstawie dokumentów sprawozdawczych ośrodka pomocy społecznej.

Analiza danych zawartych w tabeli nr 3 wskazuje, że pierwsze lata transformacji to dla pomocy społecznej okres, w którym widoczny był znaczny przepływ pieniądza. Okres nieadekwatnych, jak się później okazało, założeń w stosunku do



Wykres 3. Koszty poniesione na srodowiskową pomoc społeczną na terenie miasta i gminy Rakoniewice w latach 1991–2000

Opracowanie własne: „Dokonania województwa poznańskiego w obszarze pomocy społecznej w latach 1990–1998 i strategia działań do roku 2010" oraz na podstawie dokumentów sprawozdawczych ośrodka pomocy społecznej.

potrzeb. Lata 1991–1994 systematyczny wzrost nakładów w ramach zadań zleconych, własnych, a w konsekwencji wzrost nakładów ogółem. Od roku 1995 obserwujemy gwałtowny spadek środków finansowych łożonych ze strony państwa i gmin. Zadania realizowane w roku 1999, z wyjątkiem świadczeń na ekonomiczne usamodzielnienie się, pozostały. Dodatkowo w latach następnych dochodzą nowe świadczenia realizowane przez pomoc społeczną.

Są to:

– zasiłek gwarantowany dla samotnego rodzica, tracącego prawo do zasiłku dla bezrobotnych, wychowującego dziecko do 15 roku życia – zasiłek wypłacany przez okres 36 miesięcy;

– składki na ubezpieczenie zdrowotne dla stałych zasiłkobiorców (renta socjalna, zasiłek dla matki rezygnującej z pracy, wychowującej dziecko niepełnosprawne, zasiłek stały wyrównawczy);

– zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne wypłacane stałym zasiłkobiorcom;

– dodatki do zasiłków dla kobiet w ciąży i osób ciężko i przewlekle chorych;

– możliwość łączenia renty socjalnej z rentą rodzinną i wynagrodzeniem nieprzekraczającym wysokości renty socjalnej.

Zatem przy gwałtownym obniżeniu środków na pomoc społeczną (kolejne nowelizacje ustawy – dostosowujące unormowania prawne do wydolności finansowej państwa), zadań pomocy społecznej przybywa.

Fakt taki potwierdza obniżenie jakości świadczonych usług, a także możliwości podopiecznego co do gwarantowanych ustawą – możliwości usamodzielniania się i zapobiegania powstawania takim sytuacjom w przyszłości.

Świadczenia pomocy społecznej udzielane osobie, rodzinie potrzebującej pomocy są nieadekwatne do potrzeb, a pieniądz skierowany na środowiskową pomoc społeczną, bez względu na formę i przyczynę tej pomocy, jest pieniądzem nieefektywnym, w rzeczywistości straconym, łatającym chwilowe braki.

Własne badania ankietowe prowadzone wśród podopiecznych wykazały, że:

– 45% ankietowanych uważało, że pomoc zabezpieczała najpilniejsze potrzeby, (ta grupa badanych przeznaczała pomoc finansową – w 68% ankietowanych na żywność i odzież dla dzieci, 19% na opłaty mieszkaniowe, 12% na leki, ok.1% na poszukiwanie pracy);

– 23% ankietowanych uznało, że pomoc była znikoma w stosunku do potrzeb;

– 14% ankietowanych twierdziło, że wystarczała na niewiele;

– 9% oceniało pomoc jako całkowicie zabezpieczającą ich potrzeby.

Analiza dokumentów 106 rodzin podopiecznych ośrodka pomocy społecznej w kierunku uzyskania odpowiedzi na pytanie jak długo podopieczni korzystają z pomocy, dała następujące wyniki:

– 26% badanych rodzin korzysta z pomocy od 2 do 4 lat;

– 22% rodzin korzysta z wsparcia od 8 lat;

– 13,2% – 9 lat;

– 9,4% – 5 letni okres korzystania z pomocy, 6,6% – 10 letni okres.

Powiększający się obszar ekonomicznej niewydolności rodzin, w tym coraz częściej rodzin młodych, rozwojowych w dłuższej perspektywie kształtuje niewymierne koszty pomocy społecznej, tj.:

– koszty naznaczenia w środowisku osoby korzystającej z pomocy społecznej, prowadzące do stopniowej izolacji społecznej;

– koszty zachwiana jedności i stabilności rodziny;

– koszty osłabienia motywacji do pracy, do indywidualnej aktywności ekonomicznej;

– koszty wzrostu patologii społecznych – ucieczki od problemów w używki, agresję, przemoc w rodzinie;

– koszty niewykorzystanego potencjału ludzkiego i jego możliwości twórczych;

– koszty, które poniesie społeczeństwo w sytuacji utrwalonego ubóstwa wtórnego – pokoleniowych rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej.

Costs of local social assistance in the period of transformation

Summary

Systemic, social and economic transformation in Poland overlaps in time with implementation of the new document concerning social assistance, i.e. the act on social assistance of 29 November 1990.

In view of widespread poverty, emergency changes in particular systems of social security, financial problems of the state budget and local self-governments, the new system of social assistance still requires constructive changes adapted, above all, to the transformation of the whole system of social insurance and health care. Provision of benefits according to the binding act on social assistance, benefits unrelated to the above-mentioned act – of social character – and government programmes in the initial period of transformation proves that their realisation did not envisage the real socio-economic conditions and, above all, the extent of needs resulting from the transformation.

Throughout the last decade the number of households benefiting from social assistance has been growing but financial means are lower and lower although the number of tasks is higher and higher.

Social assistance is provided to the economically weakest families, affected by illnesses, unemployment, difficulties of adjustment to the new reality, the families which have no guarantee of social security in their difficult situations.

Social assistance benefits are inadequate to the needs and the money allocated for local social assistance, regardless of the form and reason for this assistance, is ineffective, in fact wasted, only temporarily covering shortages.

In their present dimension the costs of social assistance are not only financial means; these are also the costs the price of which will be paid in the nearest future.

Przetłumaczyła E. Kotkowska